

Леонід ЗАШКІЛЬНЯК

ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТИ

Автор з'ясовує роль історичних знань учених у формуванні історичної свідомості сучасного суспільства загалом. Попри те, що постмодернізм призвів до безупинних наукових суперечок навколо інтерпретацій минулого, тепер домінує оптимістичний погляд на пізнавальні можливості історичної дисципліни. Світова історіографія дистанціювалася від політики й політичних догм і дедалі більше повертається до людини й її буття у просторі й часі. Щодо української історіографії, то теперішні процеси у ній можна охарактеризувати як перехідний етап від догматичного історіописання у дусі марксизму-ленінізму до підходів, що їх ми спостерігаємо у сучасній світовій історіографії. Цей перехід відбувається у контексті спроб легітимізувати українську національну суверенність та ідентичність, незважаючи на тиск різних політичних й ідеологічних факторів. Стаття оглядає головні результати міжнародної наукової робітні «Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти», проведеної у Львівському національному університеті ім. І. Франка 9–10 листопада 2001 р. Частина її матеріалів опубліковано у цьому номері «Україні Модерної».

Історичні знання завжди відігравали і надалі відіграватимуть важливу роль у розвитку суспільства, насамперед у часовій і просторовій орієнтації та ідентифікації його членів. Історія, зокрема її інтерпретація у суспільній свідомості, служила і служить підставою для формування світобачення як суспільства в цілому, так і його різних соціальних груп. Історична свідомість просякає всі сфери й рівні суспільної свідомості на кожному з етапів еволюції соціуму. Вміщуючи у собі різноманітні історичні феномени попереднього розвитку (перекази, легенди, елементи соціально-політичних доктрин, культурні традиції, стереотипи тощо), а також перехреснюючись з новітніми тлумаченнями минулого, вона становить вагомий підставу в розумінні сучасного світу і його багатоманітних пов'язань. У модерний період світової та європейської історії, особливо у XIX і XX ст., дедалі більший вплив на її формування намагається чинити історична наука та продуковані нею науково-історичні знання, які претендують на неупереджене й незаангажоване (в політичному та ідеологічному сенсі) представлення історичних подій і явищ, що спирається на уважне студіювання історичних джерел і їхню інтерпретацію в категоріях і вимірах історичного часу та простору того періоду, коли вони відбувалися. Спільнота фахових істориків, як і інші фахові спільноти, творить свій особливий інтелектуальний світ, у якому діють передусім фахові засади дослідження і спілкування. Ці засади (методології) впродовж останніх двохсот років істотно змінилися, розвиваючись і трансформуючись відповідно до зміни наукових картин світу, що створювались унаслідок поглиблення людських знань про природу, людину і соціум, а також постійного вдосконалення пізнавального інструментарію вчених¹. Незважаючи на певні розбіжності між

¹ Згадаймо лише окремі узагальнювальні праці: *Breisach E.* *Historiography. Ancient, Medieval and Modern.* Chicago and London, 1983; *Iggers G.G.* *New Directions in European*

істориками щодо інтерпретаційних підходів до минулого, які з особливою силою проявилися наприкінці ХХ ст. у зв'язку із поширенням постмодерністських тенденцій², назагал у світовій історіографії переважають оптимістичні погляди на можливості наукового пізнання історії. Разом з тим, світова історіографічна спільнота сьогодні з великою настороженістю і критичністю ставиться до протягування в історію політично або ідеологічно заангажованих доктрин і концепцій минулого, котрі спотворюють (модернізують) історичні явища відповідно до тих чи інших інтересів політичних партій, таборів чи груп. Такий історичний дискурс, на їхню думку, грішить нефаховістю і призводить до мітологізації минулого, небезпечного з огляду творення нових стійких стереотипів суспільної свідомості. Тому світова історична наука дистанціюється від нефахової інтерпретації історії, прагнучи посилити в суспільній свідомості наукові дискурси минулого і тим самим усунути застарілі стереотипи, що не відповідають нинішньому розумінню минулого.

Сучасний стан розвитку української історіографії після проголошення незалежності України характеризується як перехідний: від заідеологізованого історіописання в рамках радянського «марксистсько-ленінського» дискурсу до нових підходів, властивих світовій історичній думці³. Однак цей перехід здійснюється в умовах, коли в силу багатьох історичних причин гостро стоїть питання історичної легітимзації українських націй та державності, яке спричинює присутнє втручання ідеологічних і політичних чинників в історіографічний процес⁴. Не дивно,

Historiography. Middletown, 1979; *Jenkins K.* On «What is History?»: From Carr and Elton to Rorty and White. London and New York, 1995; *Callinicos A.* Theories and Narratives. Reflections on the Philosophy of History. Durham, 1995; *Зашкільняк Л.* Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999 та ін.

² Див. наприклад: *Рюс Ж.* Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки. Київ, 1998. С. 626–627; *Лукьянець В.С.* Эпигенез образа науки: постмодернистский взгляд // Постмодернизм у філософії, науці та культурі / Вісник Харківського університету. Серія: теорія культури і філософія. Харків, 2000. № 464. С. 128–133; *Зашкільняк Л.* Постмодернизм та історія: кінець історіографії? // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник на пошану професора Юрія Сливки. Львів, 2000. Вип. 7. С. 115–126 та ін.

³ Див.: Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (Харків, 15–17 липня 1995 р.). Харків, 1995; Українська історична наука на порозі ХХІ століття. Харківський історіографічний збірник. Харків, 1997. Випуск 2; *Таран Л.В.* Провідні тенденції світової історіографії ХХ ст. та проблема кризи сучасної української історичної науки // Український історичний журнал (далі – УІЖ). 1998. № 5; 1999. № 1; *Ресніт О.П.* Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // УІЖ. 1999. № 3; *Колесник І.І.* Українська історіографія ХVІІІ – початок ХХ століття. Київ, 2000; Міжнародний науковий конгрес «Українська історична наука на порозі ХХІ століття». Чернівці 16–18 травня 2000 р. Доповіді та повідомлення. Чернівці, 2000–2001. Т. 1–4; Українська історична дидактика. Міжнародний діалог (Фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії). Київ, 2000; Українська історіографія на рубежі століть: Матеріали міжнародної наукової конференції 25–26 жовтня 2001 р. / Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. Кам'янець-Подільський, 2001. Т. 7 (9); *Потульницький В.А.* Україна і всесвітня історія. Історіософія світової та української історії ХVІІ–ХХ століть. Київ, 2002; *Касьянов Г.* Ще не вмерла українська історіографія // Критика. 2002. № 4; *Яковенко Н.* Одна Кліо, дві історії // Критика. 2002. № 12; *Нрусак J.* Ukrainian Historiography 1991–2001 // Österreichische Osthefte. Wien, 2002. Heft 1/2 та ін.

⁴ Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / Колективна монографія за редакцією Леоніда Зашкільняка. Львів, 2004. С. 4–6 та ін.

що значна частина фахових істориків улягає впливові цих чинників, часто продукуючи кон'юнктурні праці. Така ситуація непокоїть багатьох дослідників, які відзначають загальне зниження фахового рівня наукової історичної літератури в Україні⁵. Вони констатують «архаїзацію» дискурсів українського історіописання, заземленого на схемах і підходах кінця ХІХ – початку ХХ ст., ігнорування здобутків світової історичної думки останніх десятиріч, утруднене спілкування українських істориків зі своїми закордонними колегами тощо. Все це разом створює образ «провінціалізму» сучасної української історіографії, її відставання від світової. Тому одним з нагальних завдань фахового цеху українських істориків є швидке опанування напрацювань кращих зарубіжних шкіл і напрямів, адаптування їх на вітчизняному ґрунті й застосування в конкретних студіях.

Ось чому за ініціативи Центру вдосконалення досліджень і викладання історії при Інституті історичних досліджень Львівського національного університету ім. Івана Франка і за участю Міжнародного фонду «Відродження» 9–10 листопада 2001 р. у Львові пройшла Міжнародна наукова робітня «*Виклики сучасної історіографії: світовий та український контексти*». В її роботі взяли участь понад 50 українських та зарубіжних учених. Вони представляли провідні наукові та освітні осередки України, Білорусі, Польщі, США, Канади, Росії, Угорщини, зокрема Волинський, Дніпропетровський, Запорізький, Київський, Львівський, Харківський, Чернігівський педагогічний університети, Національний університет «Києво-Могилянська Академія», Інститут історії України НАН України, Інститут українознавства НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства НАН України, Львівську Богословську Академію, Гарвардський університет (США), Центральноевропейський університет у Будапешті (Угорщина), Люблінський університет ім. М. Кюрі-Склодовської (Польща), Ягеллонський університет у Кракові (Польща), Польсько-Український Європейський Колегіум у Любліні (Польща), Інститут історії Польської Академії Наук (Польща), Брестський державний університет (Білорусь), Московський університет ім. М. Ломоносова (Росія).

Мета зустрічі науковців – простежити й порівняти сучасні тенденції розвитку світової та української історіографії, визначити їхні спільні риси та відмінності, віднайти шляхи взаємозбагачення, а також проаналізувати нові підходи до підготування навчальної літератури з історії для вищих та середніх навчальних закладів. Робітня відрізнялася від традиційних конференцій і була спланована таким чином, аби одну й ту саму тему представляли, якщо можливо, одночасно український і зарубіжний науковці, а інші учасники брали активну участь в обговоренні доповідей. Отже, основне навантаження переносилося на дискусію, яка повинна була виявити позиції дослідників і викладачів університетів щодо порушених питань. На думку організаторів, така форма проведення наукових зустрічей найбільше сприяла налаштованості на обговорення проблем, а не була черговим парадним заходом. Програма передбачала чотири тематичні засідання.

Першу тематичну дискусію (панель) було присвячено розгляду парадигм сучасної світової історіографії. З основними доповідями виступили професори

⁵ Див. наприклад названі праці Г. Касьянова, Н. Яковенко, Я. Грицака та ін., а також: Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми. С. 44 –73 та ін.

Альфред Рибер (Центральноєвропейський університет у Будапешті) та *Ян Поморський* (Університет ім. М. Кюрі-Склодовської в Любліні). Проф. А. Рибер акцентував увагу на сучасних моделях і способах організації нараць в історичних дослідженнях. Доповідач виокремив принаймні п'ять основних моделей історіографічної практики, що їх найчастіше використовують історики на Заході: цивілізаційну, історико-соціологічну, глобалістську, емпірицистську і т. зв. «дифузійністську» (сучасна Чиказька школа у США). Він підкреслив перспективність використання для нинішньої української історіографії насамперед моделей порівняльної історіографії, котра дозволяє розглядати історичні події в ширшому суспільно-політичному або регіональному контексті й позбуватися впливу міту про винятковість розвитку тої чи іншої нації. Натомість проф. Я. Поморський представив популярні моделі історіописання з погляду теоретичної історії, тобто у ширшому наукознавчому аспекті. Він запропонував розрізняти сциєнтичні, постмодерністські, комунікативні, культурно-антропологічні моделі, підкресливши перспективність використання останніх у майбутньому.

У дискусіях порушено теоретичні питання історіографії, зокрема історичного пізнання, їхній вплив на сучасні дослідження минулого. Виступи проф. *Ірини Колесник* (Дніпропетровськ), доктора *Джефрі Вилза* (США–Україна), проф. *Віталія Підгаєцького* (Дніпропетровськ), к.іст.н. *Вадима Ададурова* (Львів), доц. *Генадія Прибитко* (Брест) та інших торкалися питань парадигмального характеру історіописання. Більшість дискутантів підтримали культурну зорієнтованість історіографії, пов'язану з інтерпретацією джерельного матеріалу. Також визнали слушною думку про те, що сама по собі національна парадигма історіописання віддаляє історичну інтерпретацію від багатоманітності й різнобарвності реального минулого. Щоб уникнути однобічності, кон'юнктурності й політичної заангажованості, висвітлюючи об'єкт дослідження – сусідів, регіон, континент, історики слід завжди пам'ятати про ширший контекст (А. Рибер), а також про альтернативні моменти, наявні в кожній історичній ситуації до моменту її реалізації (Я. Поморський).

На *другому тематичному засіданні*, присвяченому новим явищам у підготованні навчальної літератури для шкіл та університетів, виступили професори *Марша Сиферт* (Центральноєвропейський університет у Будапешті) й *Федір Турченко* (Запоріжжя). Якщо зарубіжна доповідь наголошувала, що у підготованні навчальної літератури повинні домінувати нові аудіо-візуальні засоби передачі інформації, а у змісті – «багатоголосся» історичної реальності та її сучасних інтерпретацій, то український учений акцентував увагу на потребі створити насамперед «власне обличчя» історії України, а тоді вже переходити до багатоманітності представлення історичної інформації у шкільних і вузівських посібниках.

Репліки учасників і дискусія виявили певний дисонанс між станом і підходами до навчальної літератури на Заході та в Україні. Відставання України, з огляду технічного й концептуального, від розвинутих країн Заходу найвиразніше постало під час обговорення питання навчальних посібників для шкіл і ВНЗ. Думки учасників поділилися між прихильниками створення «обов'язкових», суворо визначених національними програмами підручників для патріотичного виховання, і прибічниками культурно-плюралістичного бачення ролі підручника як специфічного орієнтира у сучасному багатоманітному світі. При цьому було висловлено думку

про застарілість погляду на потребу існування підручників для вищої школи, затверджених міністерствами або відомствами (проф. *Ф. Турченко* вважав за необхідне зберегти поки що підручники, які у майбутньому повинні відійти у минуле), наголошувалося на авторських посібниках і програмах. Проф. *Юрій Мицик* (Київ) поділився спостереженнями щодо «занепаду» історії як предмета у середній та вищій школах України, оскільки вона «розчиняється» у всесвітній історії і це шкодить формуванню національної самосвідомості молоді. Схожими були висловлювання проф. *В. Верстюка* (Київ). Проф. *Я. Поморський* зазначив, що викладання історії не повинно обмежуватися лише функцією «історичної пам'яті», а нести пізнавальне навантаження відповідно до наукових знань і нових методів викладання, котрі враховуватимуть сучасний технологічний рівень. Прихильників ширшого європейського контексту викладання історії підтримали проф. *Ярослав Грицак* (Львів), зазначивши, що це позбавить українську історію «провінціального нашарування», а також к. іст. н. *Олексій Толочко* (Київ), проф. *Георгій Касьянов* (Київ), викл. *Вікторія Середа* (Львів), доц. *Тетяна Балабушевич* (Київ), викл. *Олена Джеджора* (Львів), доц. *Роман Шуст* (Львів). Цікаві міркування висловив проф. *Єфім Півовар* (Москва), підкресливши неприйнятність у сучасних умовах викладання національної історії на засадах «протиставлення», що трапляється завжди, коли намагаються поставити на перше місце завдання патріотичного виховання, а не наукового пізнання. Він наголосив також на тісному зв'язку історії України з історією Росії та СРСР, що змушує дослідників уважно ставитися до проблеми відносин свого народу з іншими народами. У завершальному виступі проф. *М. Сиферт* зазначила, що головним напрямом у вдосконаленні сучасних підручників для середньої та вищої школи є збагачення їхнього змісту, аби навчити читача мислити самостійно й формувати не «замовне», а власне бачення минулого.

Третє тематичне засідання розпочала доповідь професора *Ришарда Шигела* (Люблін) про нові тенденції у польській історіографії в галузі медієвістики. Він відзначив, що після 1989 р. у Польщі закінчився період т. зв. «офіційної історіографії», утворилося чимало науково-освітніх центрів, котрі дбають про використання в історичних дослідженнях новітніх європейських методик, щоб зберегти авторитет у науковому світі. Основну увагу польських істориків-медієвістів зосереджено на вивченні суспільства та його інститутів з огляду впливів різномірних традицій і культури. Європейський контекст у польській історіографії простежується вже давно, тому нині передовсім ідеться про застосування нових методик мікроісторії, історії ментальностей тощо. Співдоповідач доктор *Мацей Яновський* (Варшава) сформулював нові явища в польській історіографії проблем історії XIX і XX ст., зазначивши, що серед численних історичних студій є не так уже й багато нових яскравих дослідницьких праць. З-поміж них найпомітніші торкаються історії польської суспільно-політичної думки, якій повернуто її багатоманітність (від консерватизму до радикальних течій). Новим полем досліджень стало вивчення історії східних земель колишньої Речі Посполитої, пов'язане з подоланням попередніх заборон цієї тематики, а також історії Центрально-Східної Європи як регіону. Ця тематика породила низку цікавих досліджень порівняльного характеру, які експонують паралелізм у розвитку багатьох народів указанного регіону. В третій співповіді професор *Єфім Півовар* зупинився на загальних рисах розвитку російської історіографії після 1991 р., а також на певних її здобутках у вивченні

проблем новітньої історії. Він вказав на нові явища, що вплинули на роботу російських істориків, зокрема на т.зв. «архівну революцію», пов'язану з відкриттям багатьох архівосховищ, «інтернаціоналізацію» (участь зарубіжних учених у вивченні проблем російського минулого), зарахування до тематичного поля досліджень широкого пласту російської еміграції. Далі він охарактеризував здобутки російських істориків у вивченні проблем ХХ ст.

Дискусію розпочав короткий виступ доцента *Генадія Прибитка* (Брест), у якому він висвітлив особливості сучасного стану білоруської історіографії. Дискутаннти зосередилися на окремих проблемах історіографії Центральної та Східної Європи. Доктор *Ярослав Мокляк* (Краків) указав на велику кількість білих плям польської та української історіографій у вивченні польсько-українських стосунків, що негативно відбивається на процесах взаєморозуміння та зближення двох сусідніх народів. Проф. *Наталя Яковенко* (Київ) ствердила, що 1989 рік не може бути хронологічним рубежем для багатьох історіографій країн Центрально-Східної Європи, оскільки там історичні дослідження не зазнавали таких суворих обмежень, як у СРСР, розвивалася т. зв. література «другого обігу», зберігалися академічні традиції в середовищі істориків. Її підтримав проф. *Я. Грицак* (Львів), підкресливши, що польська історіографія здавна розвивалася за європейськими зразками і була інспіратором для багатьох українських істориків радянського часу. Не слід також недооцінювати значення і впливів центральної (московської) історіографії, котра ще за радянських часів перебувала в упривілейованому становищі стосовно національних історіографій Радянського Союзу, зокрема української. У виступах доц. *Володимира Пришляка* (Луцьк) і проф. *Юрія Мицика* (Київ) було підкреслено позитивні здобутки білоруських істориків щодо тематики і методики досліджень.

Підставою для дискусій на *четвертому тематичному засіданні*, присвяченому стану української історіографії, стали доповіді професора *Ярослава Грицака* (Львів) і доктора *Марка Бейкера* (Канада). Перший доповідач здійснив типологію праць українських істориків останнього десятиріччя, виокремивши чотири неоднакові групи дослідників: старших істориків радянського періоду, котрі сприйняли нові «правила гри», старших істориків позитивістського плану, старших істориків, які зорієнтувалися на західну історіографію, і молодих дослідників, які здобули освіту за кордоном. Серед фахових істориків нині тон задає перша з названих груп. В українській історіографії фактично запанували дві основні парадигми – національна, заснована на схемі М. Грушевського, доповнений запозиченнями з т.зв. «державницької» (В. Липинський), і постпозитивістська (наразі дуже слабка). Відставання сучасної української історіографії полягає в тому, що для молоді запропоновано як взірці історіописання позитивістські моделі, поширені у ХІХ ст. *М. Бейкер* ствердив, що в сучасній українській історіографії спостерігаються позитивні зрушення щодо тематики досліджень, методологічної багатоманітності, проведення дискусій. Разом з тим, переорієнтація багатьох істориків з марксистсько-ленінської на національну парадигму історіописання призводить до заміни одних мітів іншими (міт Леніна-Сталіна замінений мітом Грушевського-Петлюри), тоді як дослідження реальних соціальних процесів залишається на зародковій стадії. І далі в українській історіографії переважають судження про історичні події на підставі заяв представників політичних партій та окремих ідеологів, котрі, як відомо,

часто були далекими від реальних інтересів і прагнень людей. Національна парадигма, на думку доповідача, обмежує можливості досягнення історичної правди, оскільки не відбиває справжнього багатомірного стану речей. Свої спостереження він підкріпив аналізом історіографії Української революції 1917–1920 рр.

Дискусію розпочала проф. *Марта Богачевська-Хомяк* (США), підкресливши неприйнятність у сучасних умовах тільки національного підходу до історії України і закликавши істориків бути принциповішими в рецензуванні праць своїх колег, у дискусіях навколо важливих питань минулого. Проф. *Владислав Верстюк* (Київ) наполягав на стрижневому значенні національного питання в українській революції 1917–1920 рр. Він зазначив, зокрема, що національна парадигма дозволяє добре зорганізувати фактичний матеріал і робити висновки, а перескакування історіографічних етапів, до якого закликають деякі історики, і негайний перехід до постмодерністських зразків не дасть користі українській історіографії. Тези *В. Верстюка* підтримали проф. *Ф. Турченко* (Запоріжжя), а також доц. *Ігор Гирич* (Київ). Проф. *І. Колесник* (Дніпропетровськ) запропонувала оптимістичніший погляд на сучасну українську історіографію, вважаючи, що вже сьогодні національна парадигма поступово переростає у постмодерністську на базі «народології». *Остан Серєда* (Львів) заперечив панування в сучасних історичних дослідженнях схеми Грушевського. *О. Толочко* (Київ) висловив радикальне припущення, що наукової історіографії як такої в Україні наразі немає. З ним погодився *Г. Касьянов* (Київ), котрий вважає, що українська історіографія все ще залишається напрочуд «радянською». Проф. *Н. Яковенко* (Київ) зауважила, що добрих наукових праць в українській історіографії дуже мало, натомість з'являється велика кількість примітивної ненаукової літератури з історії. Доц. *Володимир Ващенко* (Дніпропетровськ) на тлі кризи сучасної світової історіографії охарактеризував стан сучасної української історичної літератури як кризовий і перехідний, такий, що гостро ставить питання про подальші шляхи її розвитку і дає шанс українським історикам збагатити свої дослідження новими парадигмами. Проф. *Є. Пивовар* (Москва) погодився з проф. *Я. Грицаком* щодо означення «провінційного» характеру української радянської історіографії, відзначив вплив різних ідеологем на творчість сучасних українських істориків. Проф. *А. Рибер* зупинився на складних проблемах, що виникають під час вивчення Української революції 1917–1920 рр. і запропонував українським історикам узяти до уваги досвід західних історіографій щодо висвітлення революцій. На завершення професор *Леонід Зашкільняк* (Львів) відзначив важливість і плідність проведеної дискусії, яка дозволила не тільки ознайомитися з досвідом сучасних західних історіографій, але й порівняти розвиток української історіографії з історичними студіями в сусідніх країнах, в тому числі пострадянського простору.

Зустріч і обмін думками між українськими та зарубіжними істориками були корисними для обох сторін. Сьогодні українська історіографія має всі підстави для інтеграції у світовий науковий простір. Щоб прискорити цей процес, українські дослідники та викладачі ВНЗ повинні активніше брати на озброєння кращий світовий досвід вивчення минулого, опрацьовувати національну концепцію (концепції!) історії України за допомогою нових методів і технологій, котрі дозволяють здобути об'єктивніші знання про минуле й у підсумку інтегруватися у світовий контекст. Від цього виграють і національна історична наука, і світове

наукове співтовариство. Висновки щодо впровадження новацій у національну історіографію слід робити під час проведення змін в організації історичних досліджень, підготованні кадрів фахових істориків, оцінюванні дослідницьких і навчальних праць учених. Нині стало очевидніше, що конкретно гальмує розвиток української історіографії. Однією з головних вад сучасної вітчизняної історіографії є загрозово мала кількість фахових істориків, здатних проводити дослідження і викладати історію на рівні кращих зразків світової історичної думки, істориків, які добре орієнтуються в основних компонентах історичних студій, знають світову наукову літературу, опанували й використовують на практиці нові методи і технології здобуття та поширення історичних знань. Це означає, що перед нами стоїть важливе завдання змінити ситуацію на краще саме в цьому напрямку – готувати нинішні покоління істориків, здатних успішно і на рівних працювати у світовому науковому співтоваристві. Одним із кроків у реалізації вищезазначеного завдання й була робітня.

У цьому числі «України Модерної» друкуються основні доповіді її учасників, а також матеріали дискусій. Їхні автори використали час, що минув після зустрічі у Львові, для доповнення текстів новими матеріалами і міркуваннями. Частина напрацювань послужила підставою для підготування до друку спеціальної монографії, присвяченої сучасному стану українського історіописання⁶. Зрозуміло, що розмова про шляхи подальшого розвитку української історичної науки далеко не завершена, й опубліковані матеріали – добра нагода для її продовження.

Leonid ZASHKILNYAK

The Challenges of Contemporary Historiography: Global and Ukrainian Contexts

This article discusses the role of historical knowledge among scholars in forming the historical consciousness of contemporary society at large. Despite the fact that postmodernist trends have led to scholarly controversies over interpretations of the past, an optimistic view of the cognitive abilities of the discipline of history now predominates. The discipline of world history is distancing itself from politics and political dogmata and increasingly turning to man and his or her being in space and time. As for Ukrainian historiography, contemporary developments can be characterized as part of a transitional period from dogmatic historical writing in the Marxist-Leninist framework, to the kinds of approaches that we see in current world historiography. This transition is taking place in the context of attempts to legitimize Ukrainian national sovereignty and identity despite pressures presented by various political and ideological factors. The article summarizes the main results of the international workshop «The Challenges of Contemporary Historiography: Global and Ukrainian contexts», held at Ivan Franko Lviv National University on November 9–10, 2001. Some of the workshop's materials are published in this issue of «Modern Ukraine».

⁶ Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми / Колективна монографія за редакцією Леоніда Зашкільняка. Львів, 2004. 406 с.